

HOMEROS

İLYADA

Çeviri: AZRA ERHAT - A. KADİR

HOMEROS
ODYSSEIA

Odysseia, Homeros

© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 1984

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1984

27. basım: Mayıs 2013, İstanbul

Bu kitabın 27. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 12024

ISBN 978-975-510-378-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

www.canyayinlari.com

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

HOMEROS ODYSSEIA

ESKİ YUNANCA ASLINDAN ÇEVİRENLER
AZRA ERHAT - A. KADİR

CAN YAYINLARI

**HOMEROS'UN
CAN YAYINLARI'NDAKI
DİĞER KİTABI**

İLYADA / destan

Homeros, Eski Yunan'ın en büyük destanları *İlyada* ve *Odyseia*'nın yaratıcısı olarak kabul edilir. Yaşamına ilişkin pek az bilgi bulunmakla birlikte, çoğu tarihçi, Homeros'un MÖ IX. ya da VIII. yüzyılda yaşamış bir İon olduğu konusunda birleşmektedir. *İlyada* ve *Odyseia*, Antik Çağ'dan bu yana Batı edebiyatını da derinden etkilemiş, modern dillere sayısız çevirileri yapılmıştır. Bu yapıtların asıl değeri, tanrılar ve kahramanlık serüvenleriyle ilgili yüceltici anlatımdan zaman zaman sıyrılarak derin insani duyguları da işleyen şiirsel dilindedir.

Azra Erhat, 1915'te İstanbul'da doğdu. Eski Yunan edebiyatının Sophokles, Aristophanes, Hesiodos gibi yazarlarının yapıtlarının yanı sıra Homeros'un *İlyada* ve *Odyseia* destanlarını da A. Kadir'le birlikte Türkçeleştirdi. *Mavi Anadolu* ve *Mavi Yolculuk* gibi kitaplarında, Anadolu'nun kültür değerlerine öncelik verdi. 1982'de İstanbul'da öldü.

A. Kadir, 1917'de İstanbul'da doğdu. 1940 kuşağı toplumcu şairleri arasında yer aldı; dünya şiirinden çeviriler yaptı. Kara Harp Okulu öğrencisiyken Nâzım Hikmet'le birlikte tutuklanarak hapse atıldı; bu olayı, *Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet* adlı kitapta aydınlattı. *Tebliğ*, *Hoş Geldin Halil İbrahim*, *Dört Pencere*, *Mutlu Olmak Varken* gibi şiir kitaplarının yanı sıra Mevlânâ, Ömer Hayyam, Tevfik Fikret gibi şairlerin şiirlerini sadeleştirdi. 1985'te İstanbul'da öldü.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
<i>Odysseia</i> 'nın Kuruluşu.....	9
<i>Odysseia</i> 'nın İnsanları.....	21
Masal ile Gerçek.....	25
Odysseus'un Uğrakları.....	32
ODYSSEİA.....	41
I. Sesleniş - Tanrılar Toplantısı - Athene'nin Öğütleri - Şölen.....	43
II. İthakelilerin Toplantısı - Telemakhos'un Yola Çıkışı.....	56
III. Pylos'ta.....	69
IV. Lakedaimon'da.....	84
V. Kalypso'nun Mağarası - Odysseus'un Salı.....	109
VI. Odysseus'un Phaiak İline Gelişi.....	124
VII. Odysseus Alkinoos'un Sarayında.....	135
VIII. Odysseus'un Onuruna Şenlik.....	146
IX. Odysseus Anlatır - Kikonlar - Lotosiyenler - Tepegözler.....	163
X. Aiolos - Laistrygonlar - Kirke.....	180
XI. Ölüler Ülkesinde.....	196
XII. Seirenler - Skylla - Kharybdis - Güneş'in Sığırları.....	214
XIII. Odysseus'un Phaiaklar İlinden Ayrılması - İthake'ye Varışı.....	227
XIV. Odysseus'un Eumaios'la Konuşması.....	239
XV. Telemakhos'un Eumaios'un Kulübesine Gelişi.....	254
XVI. Telemakhos'un Babasını Tanıması.....	269
XVII. Telemakhos'un Kente Dönüşü.....	283
XVIII. Odysseus'la İros'un Güreşi.....	300
XIX. Odysseus'la Panelopeia'nın Görüşmesi - Ayak Yıkama Sahnesi.....	312
XX. Tanrıdan İşmarlar.....	329

XXI. Odysseus'un Oku	340
XXII. Taliplerin Öldürülmesi	352
XXIII. Odysseus'la Panopeia'nın Kavuşması	365
XXIV. Ölülerin Ülkesi - Son	375
KRONOLOJİK SIRAYA GÖRE ODYSSEUS'UN	
YOLCULUĞU VE SERÜVENLERİ	391
ODYSSEIA'DA GEÇEN ADLAR	393
ODYSSEIA ÇEVİRİSİNDE KULLANILAN	
BAŞLICA METİN VE ÇEVİRİLER	411

ODYSSEIA

*Birinci Bölüm***SESLENİŞ – TANRILAR TOPLANTISI –
ATHENE’NİN ÖĞÜTLERİ – ŞÖLEN**

- Anlat bana, tanrıça, binbir düzenli yaman adamı,
kutsal Troya’yı yerle bir etmişti hani,
sonra sürünmüş durmuştu ordan oraya,
ne çok yerler görmüş, ne çok insan tanımıştı,
ne çok acı çekmişti denizlerde yüreği,
kurtarayım derken kendi canını,
yoldaşlarına dönüş yolunu açayım derken... 5
- Ama gene de kurtaramadı onları bir türlü,
taşkınlıkları yüzünden hepsi yok oldu,
Güneş Tanrı’nın sığırlarını yemiş, budalalar,
yücelerin oğlu da kapatmış onların dönüş yolunu. 10
- Al bir yerinden, tanrıça, anlat bize de. 10
- Ölüm uçurumundan kurtulanlar kurtulmuştu,
savaştan ve denizden dönenler dönmüştü,
bir o kavuşamamıştı yurduna ve karısına,
oyuk mağaralarda alıkoymuştu onu Kalypso, yüce Tanrıça,
yanıp tutuşuyordu, güçlü peri, kocası olsun diye o. 15
- Yıllar birbiri ardından geldi ve geçti,
ve tanrıların büktüğü kader ipliği
vardı İthake’ye, yurduna döneceği güne,
–dertleri orda da tükenmeyecekti ya–,
ama tek mil tanrılar o gün acıdılar ona,
bir Poseidon vardı ona acımayan,
çok içerliyordu tanrıya denk Odysseus’a, 20
- yurduna ayak basıncaya dek içerleyecekti.
Poseidon, uzakta oturan Yüzüyanıklara gitmişti o gün,
dünyanın en ucundaki insanlardır Yüzüyanıklar,
ikiye bölünmüşler, kimi batan günde oturur, kimi doğan günde,
kurbanlık boğa ile koç almaya gitmişti oraya, 25

- orda dalmıştı şölende gönül eğlendirmeye,
 öbür tanrılarsa Zeus'un sarayında toplanmışlardı,
 o ara, Tanrıların ve İnsanların Babası başladı söze,
 kusursuz Aigisthos'u anıyordu yüreğinde,
 çok ünlü Agamemnonoğlu Orestes öldürmüştü onu, 30
 işte o Aigisthos'u anıp şöyle dedi ölümsüzlere:
 "Ne diye insanlar tanrılardan bilir birçok şeyi!
 Sınırlar bütün belalar bizden gelir,
 oysa kaderin dışında acı yığar başlarına
 kendi kendileri, kendi taşkınlıkları,
 Aigisthos da kadere karşı gelmedi mi, 35
 Atreusoğlu'nun asıl karısını almadı mı,
 yurduna dönen Agamemnon'u öldürmedi mi,
 oysa Aigisthos da biliyordu her şeyi,
 bir gün düşeceğini ölüm uçurumuna,
 önceden söylemiştik biz ona, Hermeias'ı gönderip,
 Argos'u öldüren keskin gözlü tanrıyı,
 öldürmesin onu, demiştik, karısını almasın.
 Orestes alacak Atreusoğlu'nun öcünü, 40
 özleyince, yurdunu, ergen çağında, demişti Hermeias.
 Ama kandıramadı onu Hermeias'ın iyi niyeti.
 Aigisthos da sonunda ettiğini buldu."
- Gök gözlü tanrıça Athene karşılık verdi, dedi ki:
 "Baba, Kronosoğlu, tanrıların en güçlüsü, 45
 ölümü çoktan hak etti bu adam,
 onun gibi suç işleyenler ölmeli.
 Ama akıllı Odysseus'a parçalanır yüreğim,
 ne kadar da karaymış zavallının bahtı,
 acı çeker durur sevdiklerinden uzakta,
 sular ortasında bir adada, göbeğinde denizin. 50
 Bol ağaçlı bir ada, içinde bir peri,
 kara yürekli, uğursuz Atlas'ın kızı,
 bu Atlas görür denizin bütün uçurumlarını
 ve koca direkleri omuzlarında taşır,
 yeri göğü birbirinden ayıran direkleri.
 İşte o Atlas'ın kızı alıkor zavallıyı, 55
 büyüler onu, konuşur tatlı tatlı,
 etmediğini komaz unutsun diye İthake'yi.
 Oysa Odysseus yurdu için can atar,
 tüter gözünde ocağının dumanı.
 Dokunmaz mı yüreğine senin bunlar, Olymposlu? 60

Odysseus, Argosluların gemileri yanında,
kurbanlar kesip senin yüreğini sevindirmede mi,
öyleyken, ne diye içerlersin ona bu kadar?”

Bulutları devşiren Zeus karşılık verdi, dedi ki:

“Ne biçim söz kaçtı, yavrum, dişlerinin arasından?

Hiç unuttur muyum ben tanrısal Odysseus’u, 65
ölümlülerin en üstünüdür akıldan yana,
engin gökteki tanrılara az mı kurbanlar kesti.

Ama yeri sarsan Poseidon çok içerler ona,
tanrıya denk Polyphemos’un gözünü kör etti diye,
Polyphemos, Tepegözler arasında en üstündür güçte, 70

Peri Thoosa’dır anası onun,
ekin vermeyen denizin efendisi Phorkys’in kızı,
Thoosa, Poseidon’la birleşmişti oyuk mağaralarda.

İşte Poseidon, Odysseus’a ondan bu yana öfkeli.
Ama ne öldürür, ne de yurduna koyverir onu. 75

Haydi gelin, verelim burada baş başa,
bulalım evine kavuşturmanın yolunu.

Poseidon da bıraksın artık öfkesini,
bütün ölümsüzler, tanrılar ona karşı,
kafa tutamaz onlara tek başına.”

Gök gözlü Athene karşılık verdi, dedi ki: 80

“Baba, Kronosoğlu, tanrıların en güçlüsü,
mutlu tanrıların şimdi isteği ne,
çok akıllı Odysseus’un evine dönmesi mi,
Hermeias’ı salalım, Argos’u öldüren kılavuz tanrıyı,
gitsin bi koşu Ogygie Adası’na, 85

güzel örgülü periye desin değişmez kararını senin,
sağlamaya baksın sabırlı Odysseus’un yurda dönmesini.
İthake’ye gideyim ben de, kışkırtayım oğlunu,

bir özlem koyayım yüreğine,
çağırısın toplantıya gür saçlı Akhaları, 90
haydi kovun, desin, şu talipleri buradan,
baksanıza, durmadan boğazlarlar, desin,

yünlü koyunlarımı, paytak yürüyen boynuzlu öküzlerimi.
Sonra onu Sparta’ya göndereyim, kumsal Pylos’a,
anlasın bakalım babası dönecek mi, dönmeyecek mi,

insanlar arasında soylu bir ün de kazanır belki.” 95

Böyle dedi, ayaklarına güzel sandallarını bağladı,
bu tanrısal altın sandalları giyince o,
rüzgârlarla bir olur, uçardı sular üstünde,

uçsuz bucaksız topraklar üstünde uçardı.
 Sivri temreni tunçtan kargısını aldı eline,
 ağır, iri, sağlam kargısını, 100
 öfkelen-di mi yiğit sıraları onunla kırar geçerde,
 en üstün güçlü tanrının kızıydı o.
 Bir fırlayıŖta indi Olympos'un doruklarından,
 tunç kargısı elinde, İthake'ye vardı,
 buldu Odysseus'un evini, durdu avlu kapısı eŖiğinde,
 girmişti Taphosluların önderi Mentés'in kılığına, 105
 gördü orada, avluda, azgın talipleri,
 bir kapı önünde tavla oynayıp eğleniyorlardı,
 kestikleri sığırların postlarına oturmuşlardı.
 Dönüp duruyordu çevrelerinde bir sürü uşak,
 kimisi suyla şarabı karıştırıyordu küpte, 110
 kimi de çok delikli süngerlerle masaları siliyordu,
 etler koyuyorlardı önlerine bol bol.
 Onu en önce tanrıya denk Telemakhos gördü,
 talipler arasında oturuyordu, yüreği tasalı,
 soylu babası tütüyordu gözünde Telemakhos'un, 115
 bir gelseydi, krallığını alsaydı eline,
 otursaydı kendi malının mülkünün başına,
 nasıl dağıtırdı onları çil yavrusu gibi, alırdı öcünü!
 Bunları geçirirken aklından, görmüştü Athene'yi,
 kalktı ve dosdoğru avlu kapısına yürüdü,
 ayıptı avlu kapısında bekletmek bir konuğu, 120
 durdu yanında, tuttu sağ elini, kargısını aldı,
 kanatlı sözlerle seslendi ona, dedi ki:
 "Selam sana, konuğum, hoş geldin evimize,
 sonra dersin neden geldin, önce yemek ye."
 Böyle deyip yol gösterdi, Athene de girdi arkasından, 125
 vardıkları zaman yüksek çatılı evin içine
 Telemakhos büyük bir taş direğe dayadı kargıyı,
 cilalı bir kargı dolabı vardı taşın içinde,
 orada bir sürü kargısı dururdu sabırlı Odysseus'un.
 Götürdü Athene'yi bir tahta oturttu, 130
 işlemeli güzel bir keten örtü serilmişti üstüne,
 altında tokmak vardı ayakları dayamak için,
 kendi de alacalı bir iskemleye oturdu yanında,
 taliplerden epeyce uzakta oturmuşlardı,
 yan yana otursaydılar o taşkın adamlarla,
 konuk belki bunalır, tadını çıkaramazdı şölenin,

- babasıyla ilgili şeyler de konuşulamazdı. 135
 Su döktü hizmetçi güzel bir altın ibrikten,
 yıkadılar ellerini gümüş bir leğen üstünde,
 gene o hizmetçi cilalı bir masa açtı yanlarına,
 saygıdeğer kâhya kadın da ekmeği getirdi koydu,
 sonra yemekler getirdi dağıttı çok çok. 140
 Sofracıbaşı tabaklar taşıdı önlerine,
 tabaklar türlü türlü etlerle doluydu,
 altın taslar koydu tabakların yanı başına,
 bir uşak doldurdu tasları şarapla, gide gele.
 Derken o azgın talipler girdi içeriye,
 gelip tahtlara, iskemlelere sırayla oturdular, 145
 kendi uşakları su döktü ellerine,
 hizmetçi kadınlar da ekmek yığdılar sepet sepet,
 delikanlılar içkiyle doldurdular küpleri.
 Sonra hepsi uzattılar ellerini bol yemeklere.
 Yenilip içilince doyasıya, 150
 uyandı yüreklerde başka istekler,
 çalgıyla, oyunla şölen tam olsundu.
 Uşak, çok güzel bir saz verdi Phemios'un eline,
 bu ozana düşmüştü taliplere ezgi söylemek,
 dokundu tellere, bir türkü tutturdu. 155
 O sıra Telemakhos seslendi gök gözlü Athene'ye,
 eğmişti başını ona, duymasın diye ötekiler:
 "Sevgili konuğum, kızma bu diyeceklerime,
 bunların derdi günü sazla türkü,
 yeme içme bedava, mallar başkasının, 160
 yağmurda şu sıra ak kemikleri çürür belki bir adamın,
 bir kıyıya atılmış ya da dalgaları arasında denizin.
 Görürlerse onun İthake'ye döndüğünü bir gün,
 diyecekler, alın bütün altınlarımız sizin,
 tek ayaklarımız çevik olsun, kaçalım burdan. 165
 Ama artık gelmez o, kurban gitti kara kadere,
 kim derse desin onun yurduna döneceğini,
 inandıramaz yeryüzünde beni buna hiç kimse.
 Sen gene de hiçbir şey saklama, söyle bana:
 Adın ne, nerden gelirsin, ataların kim? 170
 Buralara yaya gelmiş olamazsın sen,
 söyle, hangi gemiyle ve nasıl geldin,
 kimler seni İthake'ye getiren gemiciler?
 Gerçeği söyle bana, bileyim iyicene:

- İlk gelişin mi bu, konuğu musun yoksa babamın? 175
 Çok adamlar gelmiştir bizim evimize,
 konukseverdi Odysseus, babam benim.”
 Gök gözlü Athene karşılık verdi, dedi ki:
 “Dinle beni, konuşacağım işte açık açık.
 Adım Mentès, övünürüm Ankhialos’un oğlu olmakla, 180
 kralyım küreksever Taphosluların.
 Geldim buraya gemiyle, yoldaşlarımla,
 geçtim yaban diller konuşan insanlar arasından,
 yolum şarap rengi denizde Temes’e doğru,
 ışıldayan demir verip tunç alacağım.
 Gemim kıyıda, kentten uzakta, 185
 ormanlı Neion Dağı eteğinde, Reithros Limanı’nda.
 Eski baba dostuyuz, övünürüz bununla,
 yaşlı Laertes’e git sor istersen,
 o yiğit şimdi kentte değilmiş, öyle mi,
 uzakta, kırlara çekilmiş, yas içinde, 190
 bir yaşlı hizmetçi varmış yanında,
 yemeğini o yedirirmiş, o içirirmiş suyunu,
 yorgunluk çökünce eline ayağına
 şarap veren bağında başıboş dolaşmaktan.
 Geldim buraya, ama uzaktaymış baban,
 tanrılar alıkoymuşlar yolundan onu. 195
 Ama ölmedi Odysseus, yeryüzünde, sağ,
 engin denizde, sular ortasında bir adada,
 azgın, kaba adamlar tutar onu diri diri,
 o da kalır orda zorla, istemeye istemeye.
 Bilici milici değilim, anlamam kuş falından,
 ama bir şeyler dedi tanrılar yüreğime 200
 diyeyim sana olanı, bir de olacağı:
 Artık uzak kalmayacak Odysseus baba toprağından,
 demir zincirlerle bağlasalar onu kısıkıvrak,
 gene bulacak buraya gelmenin yolunu,
 çünkü binbir türlü çare var onda. 205
 Ama söyle şimdi, anlat bana açıkça,
 Odysseus’un oğlu musun, bu kadar büyüdün mü?
 Yüzünle, gözlerinle çok benzersin ona,
 tıpkı böyle buluşurduk onunla sık sık,
 gitmeden önce öbür Argoslularla Troya’ya, 210
 yiğitler koca karınlı gemilere binmeden önce.
 Sonra ne ben onu gördüm, ne o beni.”

Akıllı Telemakhos karşılık verdi, dedi ki:
 “Hiçbir şey saklamam senden, konuğum,
 anama bakarsan, Odysseus’tan olmuşum, 215
 doğrusu ben bilmem, kimse de bilmez babası kim?
 Mutlu bir adamın oğlu olaydım keşke,
 malı mülkü arasında geçirseydi son günlerini.
 En talihsiz ölümlülerden benim babam, öyle derler,
 madem sordun, bunu böylece bil.” 220

Gök gözlü tanrıça Athene de ona dedi ki:
 “Demek senin gibi bir oğul doğurmuş Penelopeia,
 tanrılar düşünmüşler demek soyunuzun ününü.
 Sen şimdi söyle bana, açıkça anlat,
 bu şölen, bu kalabalık ne, nedir bunlar? 225
 Dügün dernek mi var, yemekleriyle gelmemiş gibiler,
 nedir bu içip coşmalar senin evinde,
 baksana, ne çok azmış bu adamlar,
 karışsa aranız aklı başında bir adam,
 görse bu olanları, ne der?”

Akıllı Telemakhos buna karşılık dedi ki: 230
 “Madem ilgilendin bu kadar, konuğum, dinle beni,
 bu ev varlıklı, düzenliydi eskiden,
 ama yiğit yurdunda idi o zaman,
 yıkım kuran tanrıların şimdi isteği başka,
 tek mil insanlar arasında onun izini komadılar, 235
 öldü diye yasını tutaydım keşke,
 Troya ilinde yoldaşlarıyla düşseydi,
 doldurup savaş çilesini, ölseydi dost elinde,
 Akhalar toplanır, bir mezar yığarlardı ona.
 Bana onur payı bırakırdı arkasında, oğluna. 240
 Yırtıcı yeller alıp götürmüştür şimdi onu.
 Ne adı sanı kaldı, ne izi,
 acılar, hıçkırıklar bıraktı bana,
 ona acımak, dövünmek bir şey değil,
 tanrılar daha bir sürü dert sardı başıma.
 Ne kadar soylu kişi varsa adalarda, 245
 Dulikhion’da, Same’de, ormanlı Zakynthos’ta,
 ne kadar sözü geçer adam varsa İthake’de,
 hepsi talip anama, sömürürler varımı yoğumu.
 Anam razı değil böyle pis bir evlenmeye,
 ama kesip atamaz da bir türlü,
 onlar da yer içer, yıkarlar evimi, 250

yok edecekler nerdeyse beni de.”

Pallas Athene'nin çok sıkıldı canı buna, dedi ki:
“Ne kadar istersin kimbilir Odysseus'un geri gelmesini,
indiriversin yumruğunu şu utanmazların suratına.

Bi gelse de dikilse dış kapının eşğine, şuraya, 255

tolgasıyla, kalkanıyla, iki kargısıyla,
onu ilk gördüğüm günkü gibi tıpkı,

Mermerosoğlu İlos'un kentinden gelmişti, Ephyre'den,
içip eğleniyordu evimizde bizim, katılmıştı şölene.

Hızlı bir gemiyle gitmişti Odysseus oraya, 260

adam öldüren bir zehir almaya gitmişti,
sürecekti o zehri tunç temrenlerine.

Ama İlos ona zehri vermemişti,
korkmuştu hep var olan tanrılardan.

Oysa babam çok severdi onu, verdi istediğini.

O günkü gibi bi çıksa şunların karşısına, 265

topunun ömürleri kısılır, düğünleri kanlı olurdu.

Ama karar vermek tanrıların elinde,

biz bilemeyiz yurduna dönecek mi, dönmeyecek mi,
gelip alacak mı sarayında bu adamların öcünü.

Sen şimdi adamakıllı düşün taşın,

onları burdan kovmanın yolunu bul.

270

Kulak ver bana, iyi dinle beni:

Yarın Akha yiğitlerini çağır toplantıya,

tanık tut tanrıları, anlat başınıza geleni,

buyur şu heriflere, çekip gitsinler evlerine.

İlle de evlenmek isterse anan, ona da de ki,

275

yanına dönsün gücü yaygın babasının,

düğünü orada hazırlansın, çeyizi orada düzölsün,

sevgili kızına bol bol versin istediğini.

Candan bir öğüdüm var sana, dinlersen beni,

yirmi kürekçi bindir bir gemiye,

280

ama olsun dayalı döşeli bir gemi,

git soruştur yurdundan uzaktaki adamı, babanı,

belki bir ölümlüden haber gelir sana,

Zeus'tan gelme bir söylenti duyarsın belki de,

söylenti götürür ünü ağızdan ağıza, çok uzağa.

İlkin Pylos'a git, tanrısal Nestor'u ara,

gidersen ordan sarışın Menelaos'un yanına, Sparta'ya.

285

Tunç zırlı Akhalardan odur en son dönen.

Duyarsan babanın yaşadığını, yakında döneceğini,

- daha bir yıl bu sıkıntılara dayan.
Ama bu dünyadan göçtüğü çalınırsa kulağına,
hiç durma, dön baba toprağına gerisin geri, 290
bir mezar yağ, ona yaraşır törenlerle,
ananı da ver kocaya gitsin.
Bitirdikten sonra bütün bu işleri,
kafanda, yüreğinde düşün taşın,
bul bu adamları öldürmenin yolunu, 295
ya bir düzen kur ya da göz göre göre yap.
Büyüdün artık, baksana çocuk değilsin.
Nasıl bir ün kazandı Orestes, duymadın mı,
öldürdü diye babasını öldüreni,
pis bir düzenle babasına kıyan Aigisthos'u? 300
Güçlü, yakışıklı bir delikanlısın işte,
korkmadan karşı koy sen de erkeğe,
övgüsünü kazan gelecek kuşakların.
Haydi döneyim ben de artık hızlı gemime,
dostların canı sıkılmıştır bekleye bekleye.
Sen de düşün taşın, unutma sakın dediğimi." 305
- Akıllı Telemakhos da karşılık verdi, dedi ki:
"Tam dostça dedin, konuğum, bana ne dediysen,
bir baba oğluna der bunları dese dese,
unutmam ölünceye kadar bu öğütlerini.
Ama ne olur, kalkma birden, kal biraz daha,
yıkan, dinlen, hoş et gönlünü, 310
bir armağanımı al, git güle güle sonra gemine,
değerli, güzel bir armağan, dostun dosta verdiği,
ne iyi olur, anarsın beni ara sıra."
- Gök gözlü Athene de ona karşılık dedi ki:
"Yolumdan alıkoma beni, yeter kaldığım, 315
canından kopan armağanını da verme şimdii,
öbür gelişimde ver, götürüyim evime,
benden de bir armağan alırsın o değerde."
- Gök gözlü Athene böyle dedi, gitti,
uçtu bir kuş gibi, gözden irak oldu, 320
atılğanlık koymuştu Telemakhos'un yüreğine,
daha çok düşünmeye başladı babasını,
Telemakhos dalar dalmaz sarsıldı birdenbire:
Tanrı olduğunu seziverdi bu gelenin.
Taliplerin yanına gitti çabucak.
Türkü çağırıp duruyordu ünlü ozan, 325

- sessiz sedasız oturmuş dinliyorlardı onlar da.
 Ozan söylüyordu Akhaların acıklı dönüşünü,
 Athene, Troya dönüşü belalar yağdırmıştı başlarına.
 İkarios'un kızı akıllı Penelopeia dinliyordu üst katta,
 tanrıdan gelme sözler işliyordu yüreğine.
 Aşağı indi evinin yüksek basamaklarından, 330
 tek başına değildi, iki hizmetçi ardından geliyordu.
 Tanrısal kadın durdu taliplerin karşısında,
 erkeklere ayrılan odanın eşiğinde tam,
 örttü yanaklarını pırlıl pırlıl yaşmağıyla,
 bir hizmetçi bir yanındaydı, bir hizmetçi bir yanında. 335
 Seslendi ağlaya ağlaya tanrısal ozana, dedi ki:
 “Nice türküler bilirsin, Phemios, açar insanın içini,
 nice masallar bilirsin, ozanların dile getirdiği,
 anlatıver şimdi bir tanesini bunların,
 şunlar da içsinler şaraplarını ses çıkarmadan,
 yürek yakan bu acıklı türküyü bırak, 340
 parça parça eder yüreğimi göğsümde bu türkü,
 dayanılmaz bir yas çökmüştür üstüme,
 o güzel yüzü getiririm gözümün önüne durmadan,
 Hellas'ta ve Argos'ta ünü yaygın kocamı.”
 Akıllı Telemakhos döndü ona, dedi ki: 345
 “Sadık ozanımıza ne kızarsın, anacığım,
 nasıl isterse bırak öyle eğlendirsin bizi,
 bu işte Zeus suçlu olsa gerek, ozanlar değil,
 alınteri dökenlere Zeus verir kader payını.
 Ozana darılmamalı, dile getirdi diye Danaoların kaderini. 350
 Kulak verenler bakar ki türküde yepyeni bir konu var,
 severler türküyü, canla başla dinlemeye koyulurlar.
 Sen de zorla yüreğini, onu dinle.
 Bir Odysseus değil ki dönüş gününü yitiren,
 daha nice yiğit öldü Troya'da. 355
 Haydi evine git, bak işine gücüne,
 git dokuma tezgâhına, ipliğine bak,
 buyur hizmetçilerine, işe göz kulak olsunlar,
 konuşmak erkeklere vergi, en başta bana,
 benim bu evin tek efendisi.”
 Penelopeia şaşırды ve döndü kendi katına, 360
 oğlunun akıllıca sözü yüreğine işlemişti.
 Hizmetçi kadınlarla yukarıya çıkar çıkmaz oturdu,
 başladı sevgili kocası için doya doya ağlamaya.

Athene gözkapaklarına uyku dökünceye dek ağladı.

Geceyle örtülü sarayda talipler bağırıp çağırıyorlardı, 365
hepsi can atıyordu o kadınla yatağa uzanmaya.

Telemakhos aralarında söz aldı, dedi ki:

“İleri gidersiniz, ey anamın talipleri,
bırakın çıkaralım şölenin tadını, bağırarak ne var,
bir usta ozanın türküsüne verelim kendimizi, 370
baksanıza, sesi tıpkı tanrı sesi.

Sabahleyin alanda toplanalım hepimiz,
bir şey diyeceğim size orda açıkça,
burdan gidin, diyeceğim, başka yerde kurun sofranızı.
Yiyin kendi paranızı, çağırın birbirinizi şölene.

Ama dersenez daha kolay bizce, daha çıkarlı,
yiyip tüketmek tek bir adamın varını yoğunu, 375
yolun onu istediğiniz gibi, yolun,
hep var olan tanrıları tanık tutarım ben de,
bir gün Zeus elbet ödetir size bunu,
topunuz zıbarır gidersiniz bu sarayın içinde,
o zaman çıkmaz öcünüzü alacak bir tek kişi.” 380

Telemakhos böyle dedi, hepsi dudak ısırdı,
şaşılar, nasıl da yiğitçe konuşmuştu.

Karşılık verdi ona Antinoos, Eupeites’in oğlu:

“Ne o, Telemakhos, amma da savurdun ha,
tanrılar öğretmiş sana bunu, besbelli. 385
Kral soyundansın, ama dilerim Kronos oğlu gene de,
denizle çevrili İthake’de kral yapmasın seni.”

Akıllı Telemakhos buna karşı dedi ki:

“Kızacaksın, ama, Antinoos, demeden edemem,
krallığı armağan ederse Zeus bana, alırım. 390
Ne dersin, çok kötü bir armağan mı bu?
Krallık öyle kötü bir şey olmasa gerek.

Kral oldun mu değer artar, zenginlik yağar evine.
Ama kral olabilecek daha bir sürü Akha var,
genci var, yaşlısı var denizle çevrili İthake’de, 395
Odysseus öldüyse kral olsun onlardan biri,
ben olacağım kendi evimin, uşaklarımın efendisi,
tanrısal Odysseus’tan kaldı onlar bana.”

Karşılık verdi ona Eurymakhos, Polybos’un oğlu:

“İthake’de Akhalardan kimin kral olacağını
tanrılar bilir, Telemakhos, tanrılar, 400
senin olsun nen varsa, senin olsun bu saray,

İthake’de insanlar ve halk yaşadıkça
 senin malını zorla alamaz hiç kimse.
 Söyle de bilelim, dostum, kimdi bu yabancı? 405
 Hangi topraktan olmakla övünür?
 Nerde soyu soppu, yeri yurdu nerde?
 Sana iyi bir haber mi getirdi babandan,
 yoksa kendi işi için mi gelmiş buraya?
 Ne de çabuk kalktı gitti, anlamadım, 410
 öyle sıradan bir adam değildi o.”

Akıllı Telemakhos karşılık verdi, dedi ki:
 “Eurymakhos, artık babamdan umut yok,
 inanmam hiçbir habere bundan böyle,
 tanrı sözcüsüne bile kulak asmam,
 çağırsın onu anam, sorsun isterse. 415
 Bu yabancı Taphoslu bir baba dostu,
 övünür yiğit Ankhialos’un oğlu Mentos olmakla,
 kralıdır küreksever Taphosluların.”

Telemakhos böyle dedi, ama
 sezmişti yüreğinde onun bir tanrı olduğunu. 420
 Talipler döndüler gene oyuna, yürek avutan türküye,
 akşama kadar eğlendiler doya doya.
 Bu ara kara gece geldi çöktü.
 Her biri gitti kendi odasına yatmaya.
 Telemakhos’un bir odası vardı güzel avluda,
 yüksek bir yapıydı, uzakta tek başına.

Telemakhos gidiyordu yatmaya, düşüne düşüne, 425
 Eurykleia, Peisenoroğlu Ops’un kızı,
 çevresinde onun dört döne döne,
 çırağılar tuttu yoluna pırıl pırıl.
 Onu Laertes parasıyla satın almıştı çok eskiden,
 körpecik bir kızken almıştı yirmi sığıra karşılık, 430
 sayardı onu sarayında asıl karısı gibi,
 ama yatağına almamıştı bir kez olsun,
 ödü kopuyordu karısının öfkesinden.
 İşte bu Eurykleia’ydı çırağıyı tutan,
 Telemakhos’u en çok seven de oydu,
 bebekken dadılığa başlamıştı Telemakhos’a, 435
 bakmıştı ta çocukluğundan kocaman oluncaya dek.
 Ustaca yapılmış kapıyı açtı Eurykleia,
 Telemakhos oturdu yatağın üstüne,
 çıkardı yumuşak gömleğini, verdi hamarat kadına.

O da düzeltip katladı gömleđi,
astı oymalı döşeğin yanındaki askıya,
sonra çıktı odadan dışarı,
kapıyı tutup çekti gümüş halkasından,
sürgünün kayışı çekilince kapı kapandı.
Telemakhos, ince yün örtüsü altında bütün gece
düşündü Athene'nin salık verdiği yolculuğu.

440

İkinci Bölüm

İTHAKELİLERİN TOPLANTISI – TELEMAKHOS'UN YOLA ÇIKIŞI

Erken doğan gül parmaklı Şafak görününce,
Odysseus'un sevgili oğlu yatağından kalktı,
giyinip sivri kılıcını astı omzuna,
parlak ayaklarına bağladı güzel sandallarını.
Çıkarken odadan tıpkı tanrı gibiydi. 5
Ossaat buyurdu çınlayan sesi habercilere,
çağrılısın dedi toplantıya gür saçlı Akhalar.
Haber yayıldı, toplanıldı çabucak.

Toplanınca tek mil halk bir araya,
Telemakhos, elinde tunç kargısı, derneğe yürüdü. 10
Tek başına değildi, iki hızlı köpeği arkasındaydı.
Athene tanrısal bir güzellik saçmıştı üstüne.
Yaklaştıkça, ona dönüyordu bütün gözler.
Yol açtı ihtiyarlar, babasının tahtında otursun diye,
sonra yiğit Aigyptios başladı söze: 15
Çok şey biliyordu bu yaşlı, iki büküm adam.
Oğlu, savaşçı Antiphos, gitmişti tanrısal Odysseus'la
koca karınlı gemilerle, at yetiştiren Troya'ya gitmişti,
yabani Kyklop öldürmüştü onu oyuk mağarasında,
onun etiyle yapmıştı son akşam yemeğini. 20
Üç oğlu daha vardı Aigyptios'un,
biri taliplerdendi, Eurynomos'tu adı,
öbür ikisi çalışıyorlardı babalarının topraklarında.
Ama dinmemişti yüreğinde Antiphos'un acısı,
ona gözyaşı döke döke dile geldi, dedi ki:
“Dinleyin de konuşayım, İthakeliler, dinleyin beni, 25
tanrısal Odysseus koca karınlı gemileriyle
savaşa gittiğinden bu yana
toplanmamıştık böyle, derneğimiz olmamıştı,

- şimdi bizi buraya toplayan kim?
Gençlerden mi o, yoksa yaşlı biri mi?
Neden gerekti böyle çarçabuk toplanmamız?
Ordumuz geri mi gelir, bir haber mi var ki? 30
Duyduğu bir haberi, bize de bildirmek mi ister?
Yoksa halkın başka bir işi var da o mu tartışılacak?
Bence doğru, yararlı bir iş yapıyor bu adam.
Dilerim, Zeus yüzünü güldürsün onun.”
- Böyle dedi, Odysseus’un sevgili oğlu da sevindi, 35
konuşmaya can atıyordu, duramadı yerinde,
yürüdü meydanın ortasına, elinde değnekle,
o değneği oracıkta, Peisenor vermişti ona,
Peisenor, iyi öğütler bilen haberci.
- İlkin ihtiyara döndü, başladı söze, dedi ki:
“O adam uzakta değil, ihtiyar, işte tanı: 40
Halkı buraya toplayan benim,
bir acı var içimde, kocaman, derin,
ordu dönüyor diye bir haber almış değilim,
duyduğum bir başka haber de yok ki diyeyim,
tartışacağımız şeyle halkımızın da bir ilgisi yok,
bu benim kendi derdim, yuvama çöken iki bela: 45
Yitirdim eski kralınızı, soylu babamı,
hepimizin babasıydı o, yumuşak ve dost.
Ama şimdi daha da kötüsü geldi başıma:
Evimde nem var nem yok tükenecek nerdeyse,
yok olacak yiyeceklerimin tümü.
Anamın aklında hiç evlenmek yokken,
bir sürü isteyen sardı çevresini onun, 50
burdaki en soylu kişilerin sevgili oğulları bunlar.
Çekinirler dedem İkarios’un evine gitmekten,
gidip konuşsalar onunla, işi bitirseler ya;
o da kızına bir çeyiz hazırlardı elbet,
anam kimden hoşlanırsa ona verirdi anamı.
Oysa gelip sermişler postu bizim eve, 55
keserler sığırlarımı, koyunlarımı, semiz keçilerimi,
yer içer, şölen yaparlar gece gündüz,
tüketirler kızıl şarabımı boş yere,
yok oldu gitti bir sürü ötem berim,
Odysseus gibi bir erkek de yok ki yanımızda,
kovsun atsın bu belayı yuvamızdan,
biz de savunacak güçte değiliz kendimizi, 60

KLASİKLER

Eski Yunan edebiyatının iki büyük destanı *İlyada* ve *Odyseia*, Batı kültürünün temel kaynakları arasında yer almış, sonradan bütün bir Batı edebiyatı geleneğinin ödünç alacağı kahramanları yaratmıştır. *İlyada* bir savaşın, bir kentin destanı olmasına karşılık, *Odyseia* bir kişinin öyküsüdür ve o yüzden de, birçoklarınınca modern romanın atası olarak görülür. Gerçekten de *Odyseia*, belki de uygarlığımızın ilk ölümsüz romanıdır.

Egeli ozan Homeros'un *Odyseia*'sı, Akhaların en zeki, en kurnaz savaşçısı Kral Odysseus'un Troya Savaşı'ndan sonra kendi ülkesine, İthake kentine dönerken on yıl boyunca yaşadığı serüvenleri, üstesinden geldiği güçlüklerin öyküsünü anlatır. Kurgusuyla bir filmi andıran bu destanın yapısı, *İlyada*'dan daha karmaşık, daha zengin, aynı zamanda daha sağlam ve bütünseldir.

Odyseia'yı, Eski Yunanca aslından Azra Erhat'ın A. Kadir'le birlikte yaptığı usta işi çeviriyle sunuyoruz.

Kapak resmi: Siyah figürlü attika vazosundan ayrıntı, MO V. yüzyıl

ISBN 978-975-510-378-5

9 789755 103785